

GLASBENA MAPA

Giuseppe Verdi
NABUCCO

opera

NAPOVEDNIKA:

VSTOPNICA:

GLEDALIŠKI LIST:

ZASEDBA:

NEKAJ PRIZOROV IZ NABUCCA:

GIUSEPPE VERDI (1813 - 1901)

Giuseppe Verdi je bil italijanski skladatelj, rojen 10. 10. 1813 v Le Roncole pri Parmii. Umrl je 27. 1. 1901 v Milanu. Rojen je bil v družini majhnih lastnikov zemlje in krčmarjev. Osnovno glasbeno izobrazbo je pridobil v rojstnem kraju in v Bussetu, kjer je kot pianist, skladatelj in dirigent mestnega Filharmoničnega društva začel s svojo glasbeno ustvarjalnostjo. Leta 1832 ga je zaradi njegove mladost zavrnil milanski Konzervatorij. Od leta 1832 do 1835 je študiral v Milanu pri Lavignu. Ko je bil star 25 let, se je spet vrnil v Milano. Leta 1839 je prvič nastopil v italijanski Scali z opero Oberto. Njegovi sodobniki so bili G. Rossini, G. Donizetti in V. Bellini, na katere se je Verdi navezoval, vendar je že v zgodnjih delih pokazal izrazito ustvarjalno individualnost. Leta 1840 se je zaradi neuspeha naslednje opere in nedavne smrti žene in dveh otrok odločil, da se bo

odpovedal skladateljstvu. Nato pa ga je direktor Scale prepričal, da je 1942 napisal Nabucco. S to opero si je pridobil mednarodni ugled. Ugled si je pridobil tudi z operami Lombordžani, Ernani in bitka pri Legnanu. V tem času se je razvijalo gibanje za osvoboditev in združitev Italije. Verdija so imenovali "mojster revolucije", ker je s poskočno, izrazno in scensko učinkovito glasbo spregovoril iz "duše svojega naroda".

Od začetka svojega ustvarjanja je poskušal čim bolj uskladiti tradicionalno italijansko "glasbeno opero" z dramskim besedilom. Ta problem je rešil v delih, ki so nastala od 1842 do 1851 in sicer tako, da je podedovane, zaprte oblike opere izrazno obogatil ali pa jih je razrahljal in dramsko poglobil. Pri tem je dajal vse večjo pozornost literarni vrednosti libreta, ki ga je sam izbiral, v glavnem tudi skiciral in sodeloval z libretisti. Tako je opero Dva Foscarija (1844) komponiral po Byronovi drami, Ivano Orleansko (1845), Razbojnike (1847) in Luiso Miller (1849) po Schillerju, opero Macbeth pa po Shakespeareu, ki mu je bil dramski ideal. V letih 1851 do 1853 je dosegel svoj prvi ustvarjalni vrhunec z oprami Rigoletto, Trubadur in Traviata. V njih je združil solistične partije, ansamble in zборе v velike dramske scene ali v celovita dejanja.

Svoj smisel za scensko oblikovanje je Verdi obogatil v stiku s francosko opero, saj je od leta 1847 dobival tudi naročila za Pariz. Vpliv francoske opere se čuti zlasti v operah Sicilijanske večernice, Simon Boccanegra, Moč usode in Don Carlos. Leta 1847 je dosegel svoj drugi vrhunec z opero Aida. Naslednjih 10 let je predeloval svoja prejšnja dela, prečiščeval svoje glasbeno izražanje in svoj opus okronal z zadnjima operama Otello (1887) in Falstaff (1893). V dolgotrajnem procesu graditve lastnega stila in dramatizacije italijanske opere je Verdi ostal zvest specifično italijanski koncepciji opere. Težišče je na petju, Verdi pa je pomemben predvsem zato, ker je italijansko glasbeno opero preobrazil v

takoimenovano karakternu operno dramu.
Z Verdijem je italijanska romantična opera dosegla vrhunec.
Njegove opere še danes predstavljajo jedro opernih repertoarjev po vsem svetu.

NAJPOMEMBNEJŠA VERDIJEVA DELA:

Zgodnja dela:

- Oberto (1839 - Milano)
- Nabucco (1842 - Milano)
- Rigoletto (1851 - Benetke)
- Trubadur (1853 - Rim)
- Traviata (1853 - Benetke)

Srednja dela:

- Aida (1871 - Kairo)

Pozna dela:

- Otello (1887 - Milano)
- Falstaff (1893 - Milano)

MOJA OCENA OZIROMA MNENJE:

Opero sem si ogledala v soboto, 4. 11. 2000. Bila sem zadovoljna, saj mi je bila bolj všeč, kot sem pričakovala. Po

pravici povedano - mislila sem, da ne bo preveč zanimiva. Ampak sem se zmotila. Zelo mi je bilo všeč igranje orkestra in tudi igralska zasedba je bila dobra. Videti je bilo, da so se potrudili. Tudi ostalim je bilo očitno všeč, ker so se morali z dirigentom vred še večkrat vrniti na oder. Še posebej mi je bil všeč lik Abigaille, ki jo je igrala Vlatka Oršanić. Zelo se zna vživeti v igro. Malo me je motilo to, da je bilo besedilo izvajano v italijanskem jeziku, kot pri večini oper, in ne bi razumela vsebine opere, če si je ne bi prej prebrala. Na splošno pa sem bila z opero zadovoljna.

KRITIKA:

RECITAL

flavtistki Tjaša Radinja in Tina Tomelj

KONCERTNI LIST:

SONATA

Je inštrumentalna skladba, katere začetek sega v prva desetletja 17. st. V določenih razdobjih se je razvila do vsakokratnega največjega razcveta, nato pa jo je novo obdobje znova začelo razvijati po svoje; zato oblike sonate, čeprav imajo isto ime, niso vselej razvojno povezane. Poznamo sonato zgodnjega baroka, ki je dosegla vrhunec preko oblik komorna, cerkvena in trio sonata v drugi polovici 17. st. Sonata je skoraj vse 17. st. pomenila predvsem skladbo za godala. Iz kombinacije komorne in cerkvene sonate se je razvila sonata visokega baroka, ki je bila največkrat 4-stavčna. V Nemčiji pa so tedaj tudi nekatere vrste klavirskih skladb prevzele ime sonata. Medtem je v Italiji nastala enostavna klavirska sonata, večinoma sicer dvodelna. Z vedno večjim posegom homofonije je prešla v oblike t.i. galantnega sloga. Klasična sonata se je razvila v najvišjega, v kombinaciji vsebine in oblike doslej še nepreseženega vrhunca. V romantiki sonata kot ciklična oblika ni rabila samo za posamezna glasbila, temveč v glavnem tudi za vse komorne in simfonične zasedbe. Romantika je v sonati razvila predvsem večja zunanja razmerja, odkrila je nove strain

emotivnega izražanja, vsebinsko pa pomembnosti klasične sonate ni presegla. Sonata je ostala v rabi do t.i. moderne klasike, čeprav se je njeno funkcionalno razmerje v glavnih temah že razkrajalo. Sonato so uporabljali tudi tisti slogi, ki so se sicer tematskemu gradivu v klasičnem pomenu ogibali (impresionizem).

Skladatelji sonat: Vivaldi, Handel, Bach, Tartini, Boccherini, Haydn, Mozart, Beethoven, Liszt, Schumann, Chopin, Brahms, Franck...

SUITA

Suita je vrsta plesnih stavkov iste tonalitete, v variacijski suiti tudi tematsko sorodnih. Nastala je v 16. st. kot inštrumentalna skladba, zlasti za lutnjo, iz starih sestavov dveh plesnih skladb kot sodi koračni in lihi poskočni ples (pavana – galiarda). Okoli leta 1620 je veljalo zaporedje pavana – galiarda – alemanda – courante, od leta 1640 pa alemanda – courante – sarabanda – gigue. To so bili obvezni deli sonate. Na začetku je bil lahko uvodni stavek, med sarabando in gigue pa je bilo mogoče postaviti neobvezne stavke. Ta razvrstitev v suiti je veljala do polovice 18. st., ko je sonata v tedaj nastalih novih slogih počasi izgubila svoj pomen. V 19. – 20. st. je doživela znova renesanso.

Glavni skladatelji v času razcveta suite: Pachelbel, Erlebach, Lully, Couperin, Bach, Handel, Telemann...

MINIATURA

Kratka inštrumentalna skladba z značilno motiviko in ostro očrtano obliko. Večkrat so miniature za komorne ali manjše orkestralne sestave. Sem sodijo tudi nekateri Chopinovi preludiji.

WOLFGANG AMADEUS MOZART

(1756 - 1791)

Wolfgang Amadeus Mozart je bil avstrijski skladatelj. Rodil se je v Salzburgu. Njegov oče Leopold je bil violinist in skladatelj. Spodbujal je Wolfganga, ki je že pri 6 letih pisal recitale. Leta 1763 je ta začel dolgo turnejo s svojim očetom in sestro Mario Anno. Obiskal je Nemčijo, Belgijo, Francijo, Anglijo in Nizozemsko. Do vrnitve v Salzburg (1766) je že napisal prve simfonije in okoli 30 drugih del. Leta 1768, pri starosti 12 let, je napisal svojo prvo opero. Bil je čudežni otrok.

Prišel je k služničadi salzburškega škofa, a je bil odpuščen zaradi prezira do delodajalca (1781). Šel je na Dunaj in tam poučeval klavir, imel koncerte in se poročil. Dobil je prošnjo, naj napiše Requiem. Mozart je naročilo sprejel, a ga ni utegnil dokončati zaradi svoje smrti. Teorija, da so ga zastrupili, verjetno njegov nasprotnik Salieri, ni bila nikoli dokazana, čeprav za njegovo zadnjo bolezen ni bilo nikoli zadovoljive diagnoze. Umrli je v revščini.

Mozart je neprestano ustvarjal glasbo. Imel je navado, da je skladbe z vsemi podrobnostmi prej sestavil v mislih in jih šele nato zapisal.

Bil je največji mojster klasičnega sloga v vseh oblikah njegovega obdobja.

MOZARTOVA DELA:

- 42 simfonij
- skladbe za godalni orkester (najbolj znana je Mala nočna glasba)
- opere: Figarova svatba
Don Giovanni

Čarobna piščal
- Requiem

JACQUES FRANCOIS ANTOINE IBERT (1890 – 1962)

Francoski skladatelj, ki je pisal dela za orkester, komorno in vokalno glasbo, baletne in filme. Rojen je bil v Parizu in se izobraževal v pariškem Konzervatoriju. Bil je direktor francoske Akademije v Rimu (1937 – 1960) in upravitelj pariške opere.

Bil je bistroumen in duhovit skladatelj, ki je v svojem slogu razkrival vpliv francoskih skladateljev Mauricea Ravela in Clauda Debussyja. Njegovo najbolj znano delo je orkestralna suita Divertissement (1930).

PIETRO ANTONIO LOCATELLI (1695 – 1764)

Bil je čudežni otrok in igral violino. Poslali so ga v Rim, da bi študiral pri Corelliju. O njegovem nadaljnjem delovanju vemo le to, da se je kasneje naselil v Amsterdamu, kjer je tudi umrl. Skladal je koncerte (tudi za violino), trio sonate, sonate za violino in za flavto in ostalo inštrumentalno glasbo.

O ostalih skladateljih nisem našla ničesar.

**IZVAJALKI:
TJAŠA RADINJA IN TINA TOMELJ**

TJAŠA RADINJA je stara 15 let. Hodi v prvi letnik gimnazije Ledina. Letos bo končala 6. razred glasbene šole. Živi v Ljubljani.

TINA TOMELJ hodi v osmi razred osnovne šole. Letos bo končala 5. razred glasbene šole. Živi v Kamniku.

MOJA OCENA OZ. MNENJE

Recital sem si ogledala v četrtek, 5. aprila 2001. Vstopnina je bila prosta, ker je bil namenjen bolj znancem teh dveh flavtistk kot širši javnosti. Tudi kritike v časopisu zato ni bilo. Obe izvajalki sta se zelo potrudili in lepo odigrali vsaka svoje štiri dele. Videti je bil, da je bilo v ta nastop vložena veliko truda in priprav. Prišlo pa je do ene napake. Tjaša Radinja je pri Mozartovi Sonati v C-duru izpustila drugi stavek in ga je morala zato odigrati na koncu. To je bilo verjetno zaradi treme, a vseeno to zame ni bilo moteče. Všeč mi je bil tako zvok flavte kot tudi spremljava klavirja (igrala ga je profesorica Barbara Goričar). To je bil prvi komorni koncert, na katerem sem bila. Bilo mi je kar všeč.

SIMFONIČNI KONCERT

7. koncertni večer

VSTOPNICA:

(Ker ima naš razred vstopnico za abonma, nisem mogla nalepiti originalne vstopnice, ampak kopijo le-te.)

NAPOVEDNIK:

KONCERTNI LIST:

BRIGHT SHENG

(1955 - ~)

Rodil se je na Kitajskem (v Šanghaju), 6. decembra 1955. Pri štirih letih ga je mama začela učiti igrati klavir. Ko je končal srednjo šolo med kulturno revolucijo, je bil eden prvih študentov, ki ga je sprejel šanghajski konzervatorij glasbe. Tam si je prislužil diplomu srednje stopnje v skladanju glasbe. Leta 1982 se je preselil v New York, kjer je obiskoval fakulteto.

Na Kitajskem in tudi v Ameriki je prejel številne nagrade, vključno z nagrado za skladanje komorne glasbe.

Deluje v Ameriki.

Nekaj njegovih del:

Kitajske sanje (China Dreams)

Srebrna reka (The Silver River)

Razglednice (Postcards)

Pesem iz Majuna (The Song of Majun)

Rane (H'un)

Flute Moon

EDISON DENISOV

(1929 - 1996)

Rodil se je v Tomsku (Siberija), leta 1929. Tam je najprej študiral matematiko. Leta 1951 se je vpisal na moskovski konzervatorij in diplomiral leta 1956. V šestdesetih letih se je posvetil poglobljenemu študiju del klasičnih skladateljev 20. stoletja in sodobnih skladateljev zahoda. Pomembna za njegov nadaljnji razvoj je bila skladba Sonce Inkov (Le solei des Incas).

V naslednjem desetletju je napisal večino svojih koncertov, vse po naročilih uglednih solistov. Osemdeseta so bila njegova najbolj zrela leta. V devetdesetih letih je dobival največja priznanja za svoje delo. Po dolgi bolezni je umrl leta 1996 v Parizu.

Nekaj njegovih del:

Sonce Inkov (Le solei des Incas)

opera L'ecume des jours

opera Štiri mlada dekleta (Quatre jeunes filles)

balet Priznanje (Confession)

Koncert za violino in orkester

FRANZ PETER SCHUBERT

(1797 - 1828)

Rodil se je 31. januarja 1797 na Dunaju. Bil je sin pariškega učitelja. Že kot otrok je pokazal izjemno nadarjenost za glasbo. Učil se je igranja klavirja, violine, orgel in petja. 1808 je začel peti na koru v cerkvi. V šolskem orkestru je igral violino. Umrl je 19. novembra 1828 na Dunaju. Umrl je na sredini svojega ustvarjalnega vzpona.

Njegova zgodnja instrumentalna dela, ki so bila narejena po podobnem vzorcu kot dela Mozarta in Haydna, so označena kot romantična z novo zvenečnostjo in ubrano melodično bogatostjo. V svojih zgodnjih klavirskih sonatah se je hotel znebiti vpliva Beethovna. Čeprav so bile njegove simfonije in sonate napisane v klasičnih mejah, v nekaterih delih komaj dosežejo dramatično napetost, ki je značilna za klasično sonatno obliko.

Schubertova instrumentalna dela kažejo razvoj skozi dolgo časovno obdobje, a so kljub temu nekatera njegova najboljša dela nastala, preden je bil star dvajset let. V njegovih delih so literarni in glasbeni elementi popolno uravnoreženi; ujemajo se na isti intelektualni in čustveni ravni.

Zaslovel je s samospevi. Napisal je več kot 600 del. Napisal je sedem simfonij, še nekaj pa jih ni dokončal. Njegovo simfonično ustvarjanje je trajalo

osemnajst let.

Nekaj njegovih del:

Simfonija št. 8 v h-molu – Nedokončana

Simfonija št. 9 v C-duru – Velika

samospev Vilinski kralj

Čarobna harfa

samospev Lepa mlinarica

samospev Zimsko popotovanje

spevoigra Rozamunda

PRELUDIJ

Ime izvira iz latinskih besed *prae* (pred) in *ludus* (igra). Je instrumentalna predigra ali uvodna glasba večjim glasbenim delom, npr. mašam; brez določene oblike. Vendar imajo preludiji lahko celo vrsto znanih oblik od 2- in 3-delne do višje organiziranih in privzemajo npr. obliko fantazije, toccate, etude in tudi fuge. V 19. stoletju je postal preludij enostavčna karakterna skladba z zelo značilno razpoloženjsko vsebino, predvsem za klavir (Chopin, Rahmaninov, Skrjabin idr.), v impresionizmu pa je dobil še programsko-vsebinski pristavek, čeprav le kot zunanji oris sicer čisto glasbene vsebine. Včasih imajo preludiji tudi močan nagib k narodnostni karakteristiki.

FANFARA

Fanfara je oznaka za kratke, bravurne stavke v orkestralni suiti 18. stoletja s hitrimi ponavljanji

akordov.

KONCERT

(it. soglasje)

Koncert je ciklična glasbena oblika v 3 stavkih. Pojavil se je na koncu 17. stoletja. Kot kompozicijska oblika je koncert oznaka predvsem solističnega koncerta, ki je izšel iz concerta grossa, ki je temeljil na izmenjavanju dveh, dinamično ali zvočno različnih instrumentalnih skupin, in orkestralnega koncerta, ki ne vključuje kontrastnih skupin, ampak ima preprostejšo homofonsko zgradbo s poudarkom na zgornjem violinskem partu in basu. Medtem ko so baročni koncerti v hitrih stavkih sloneli na orkestralni, ponavljajoči se temi, je stopal sredi 18. stoletja ta način vse bolj v ozadje. Takrat je koncert privzel tristavčno sonatno obliko. Klasicistična oblika koncerta je bila z nekaterimi spremembami in obogatitvami tudi osnova poznejšemu romantičnemu koncertu. To obliko so deloma uporabljali tudi mnogi skladatelji 20. stoletja. Krajši koncert, navadno za 1 solistični inštrument in orkester, se od 19. stoletja imenuje concertino.

Tempi stavkov pri koncertu so navadno allegro-andante-allegro (hitro-počasi-hitro). Namenjen je izvedbi z enim (najpogosteje) ali več solističnimi glasbili (dvojni, trojni in četverni koncert) in z orkestrom (npr. klavirski, violinski, flavtistični koncert). Klasično popolnost sta mu dala Mozart in Beethoven.

SIMFONIJA

(gr. symphonia - sozvočje)

Simfonija je večstavčna skladba za orkester, katere prvi stavek je navadno v sonatni obliki. Tempi stavkov so navadno allegro - adagio (andante) - allegro - allegro (presto). V antiki in srednjem veku je bila oznaka za intervale kvarto, kvinto in oktavo, za petje, za glasbila, za sozvočje v sferični harmoniji in tudi čisto splošno za glasbo. Od leta 1500 dalje je postala oznaka za posamezne večglasne instrumentalne, predvsem uvodne stavke (uverture). Od predklasike 18. stoletja je oznaka za večstavčno obliko skladbe za orkester v sonatni obliki. Kot ena najpopolnejših oblik klasicizma se je izoblikovala od srede 18. stoletja in dosegla prvi vrh v delih dunajske klasike Haydna, Mozarta in Beethovna. 1730 nastala mala komorna simfonija je bila okoli 1750 predvsem v manheimski šoli po obsegu razširjena in preoblikovana skladba s sonato. Dunajska klasika je dimenzije, dosežene v tej šoli, močno zvečala, ustvarila tip simfonije, ki še danes velja za zanjo značilnega. Beethoven, Berlioz, Liszt in Mahler so poskušali uvesti v simfonijo zbor oziroma solistične glasove. Prevladujočo štiristavčno zasnovo s sonatnim stavkom je ohranila tudi v obdobju romantike, ko se je prilagajala večji svobodi subjektivističnega izraza. Določeno novo vsebino je dobila z nacionalističnimi šolami, pozneje pa zlasti z velikimi ruskimi ustvarjalci, deloma tudi v sodobnih ustvarjalnih slogih. V glasbi 20. stoletja so skladatelji znova segli tudi po komorni simfoniji. Takrat simfonija ni bila več vodilna instrumentalna

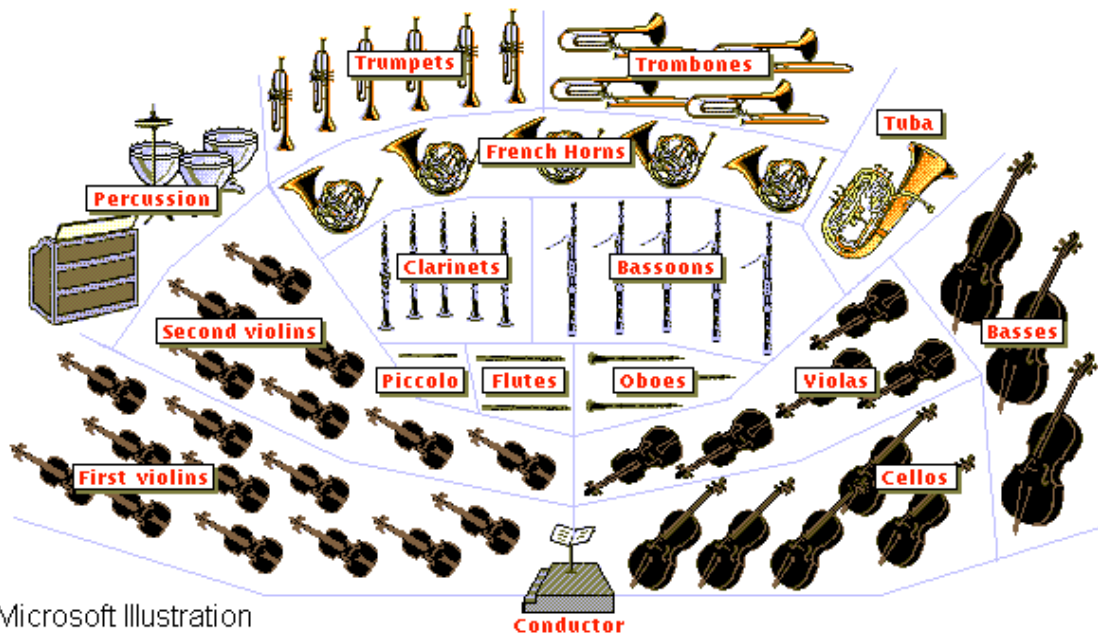
zvrst. Vzporedno s simfonijo se je izoblikovala tudi simfonietta kot njena manjša in po značaju lahkotnejša različica.

Pomembni skladatelji za simfonijo od 18. do 20. stoletja so bili: Stravinski, Sammartini, Wagenseil, Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Schumann, Mendelssohn, Brahms, Franck, Čajkovski, Sibelius in drugi. Med Slovenci zlasti L. M. Škerjanc, M. Bravničar.

MOJE MNENJE

Simfonični koncert sem si ogledala v petek, 20. 4. 2001. Trajal je približno dve uri in deset minut. Prva skladba, Kitajske sanje, mi ni bila preveč všeč. Boljši se mi je zdel Koncert za violino in orkester. Takrat se je orkestru pridružil še solist, ki je igral violino. Tudi nekateri drugi inštrumenti, na primer harfa, se niso pojavljali skozi cel koncert, ampak le pri kakšni skladbi. Vsi glasbeniki, od prvega do zadnjega, z dirigentom vred, so se zelo trudili in nastop je uspel. Težko si je predstavljati, kako se lahko taka zasedba brez napak ujame. V svoj nastop so morali vložiti ogromno truda in priprav, da jim je to sploh lahko uspelo. Tudi dirigent se je povsem vživel v skladbe in se popolnoma posvetil svojemu delu. Na koncu je zasedba požela velik aplavz, a dirigent kljub temu ni hotel, da odigrajo še eno skladbo. Koncert mi je bil ker všeč, lahko pa bi bil malo krajši, ker se mi je zadnja skladba zdela kar malo preveč dolga in razvlečena. Zanimiva pa se mi je zdela tudi postavitev posameznih glasbil, ker deluje čisto drugače, če vidiš to na sliki ali v živo. Všeč mi je bil zvok ksilofona in še nekaterih drugih glasbil. To je

bil tudi prvi simfonični koncert, na katerem sem bila.

To pa je še skica značilne postavitve glasbil v orkestru.

Peter Iljič Čajkovski: Prvi klavirski

koncert

Zgradba Prvega klavirskega koncerta v B-molu:

1. st.: ALLEGRO NON TROPPO
2. st.: ANDANTINO
3. st.: ALLEGRO CON FUOCO

Glasbena oblika tega dela je koncert, ki pa sem ga opisala že pri poglavju simfoničnega orkestra na strani 28.

**PETER ILJIČ
ČAJKOVSKI
(1840-1893)**

Peter Iljič Čajkovski je bil ruski skladatelj in tudi eden najpomembnejših skladateljev 19. st. Rodil se je 7. maja 1840 v Votkinsku. Bil je sin nadzornika rudnikov, ki je spodbujal njegovo igranje klavirja. Pri osmih letih se je preselil v Petrograd. Pri 14 letih mu je umrla mama in istega leta je začel skladati. Tukaj je študiral pravo in obiskoval lekcije glasbe v konzervatoriju. Pri 19 letih je postal uradnik ministrstvu za pravice, a vseeno nadaljeval zasebne lekcije glasbe, ki jih je prejemal od Zarembe in Antona Rubinsteina v konzervatoriju. Leta 1866 je postal profesor v moskovskem konzervatoriju, ki ga je vodil Antonov brat Nikolaj. Istega leta je napisal prvo simfonijo. Zaradi stresa je doživel živčni zlom. 1868 je prišel v stik z Rimskim-Korzakovom, Balakirevom in ostalimi ruskimi skladatelji. Leta 1876 se je seznanil z Madeždo von Meck, premožno vdovo, ki je bila tako navdušena za njegovo glasbo, da mu je dajala letne dohodke, da je lahko svoj celoten čas preživel ob skladanju. Čez štirinajst let kasneje je to podporo zaradi obubožanja prekinila. Tega ji ni nikoli odpustil. Obdobje, ko je bil povezan z Nadeždo von Meck, velja za njegovo najbolj produktivno obdobje. Medtem ko je pisal svojo najboljšo opero, Evgen Onjegin, se je poročil s slepo zaljubljeno občudovalko, Antonino Ivanovno Milyukovo, študentko glasbe v moskovskem konzervatoriju, leta 1877. A njegova do tedaj ugotovljena homoseksualnost je pomenila pogubo za zakon. Ne dolgo za poroko sta se ločila. Iz obupanosti se je poskušal utopiti v Volgi.

Leta 1891 je imel skladateljsko turnejo po ZDA. 1893 je napisal svojo šesto simfonijo (Pathetique), a je umrl devet dni po njeni premieri, 6. novembra 1983. Takrat so mislili, da je vzrok smrti kolera, a zdaj je znano, da je zagrešil samomor. Čeprav so njegova dela veljala kot strukturno slaba, so se zaradi toplih melodij, dramatičnih razsežnosti in slikovitosti izkazala kot zelo priljubljena.

Njegova dela lahko razdelimo na štiri sklope:

1. SKLADBE ZA ORKESTER

krajše skladbe

uverture (opere, baleti)

-Romeo in Julija

-Evgen Onjegin

simfonije

-Pathetique

-Rusalka

2. KLAVIRSKI KONCERTI

-Koncert za klavir in orkester v B-molu

3. BALETI

-Hrestač

-Trnuljčica

-Labodje jezero

4. SKLADBE ZA DOLOČENE INŠTRUMENTE

(npr. za klavir in orkester, harfo in klavir...)

ROMANTIKA

Romantika je glasbena smer, ki se časovno v glavnem ujema z 19. st. in sega še globoko v 20 st. Pojavila se je za klasicizmom kot reakcija proti racionalizmu in formalizmu. Nasproti prejšnji univerzalnosti in objektivnosti nastopi individualizem in se močno okrepi subjektivni čustveni element. Tako postanejo osebni profili romantičnih skladateljev ostrejši, kot so bili pri

starejših in tudi stilna podoba glasbe je bolj raznolika in v svojih nasprotjih bolj zapletena kot v prejšnjih obdobjih. Univerzalno glasbeno govorico klasicizma zamenjajo močno diferencirane nacionalne izraznosti. Močno so se razvijale **narodne šole** slovanskih narodov, ki se jim pridružijo še Skandinavci, Finci in Španci. Značilna je **težnja po spajanju različnih umetnosti**. Iz tega sintetičnega značaja romantike izhaja tudi **programska glasba**, ki doživi izreden vzpon. Vse glasbenike romantike, pa naj bojo še tako različni po značaju, združuje nov odnos do zvočnosti. **Zvočnost** dobi nov smisel in postane pomembnejša kot kdajkoli prej. Neposreden rezultat tega je silen **razvoj orkestra**, s poudarkom na zvočni moči in barvitosti (uvedba novih inštrumentov, nekateri dotedanji postanejo polnozvočnejši in prožnejši). Vse bolj razločno se kažejo spremembe še v drugih sredstvih glasbenega izražanja. Strogi ritmični urejenosti stopi nasproti **ritmični nemir**; ritem postane bolj kompliciran, pojavlja se na primer mešanje binarnih in ternarnih tonov, premiki ritmičnih težišč in pogostejša uporaba acceleranda in ritardanda. Preprosti in simetrično periodizirani melodiji se upre melodija, ki se v svoji močni čustveni razgibanosti izmika proporcionalni urejenosti. Zlasti očitne pa so spremembe v harmoniji, kjer opažamo odpor proti dur-molovi tonalnosti, ki pa vendarle še ostane osnova romantične harmonije.

Od oblik, ki jih je romantika prevzela od klasicizma, je najvažnejša **sonata**, vendar pa je bila v njej večkrat manj uspešna. Močno je razmaknila dimenzije sonatnega stavka in razširila teme v obsežne tematske komplekse. Kot je na eni strani očitno prizadevanje, da bi ta oblikovni okvir ohranili in ga prilagodili novemu izrazu, je na drugi strani razvidna težnja, da bi ga dokončno porušili. Razvili sta se **simfonija** in **simfonična pesnitev**. To so velike oblike. Poleg teh velikih oblik pa so bile v romantiki razvite tudi male, ki so posebno primerne za izražanje trenutnih čustvenih razpoloženj. Mali obliki sta na primer klavirska miniatura in samospev.

Romantiko razdelimo na:

zgodnjo

visoko

pozno

Predstavniki:

zgodnja romantika: **Weber, Schubert**

visoka romantika: **Chopin, Schumann, Mendelson**

pozna romantika: **Liszt, Wagner, Berlioz, Smetana, Musorgski, Brahms, Bruckner, Franck, Dvorak, Čajkovski**

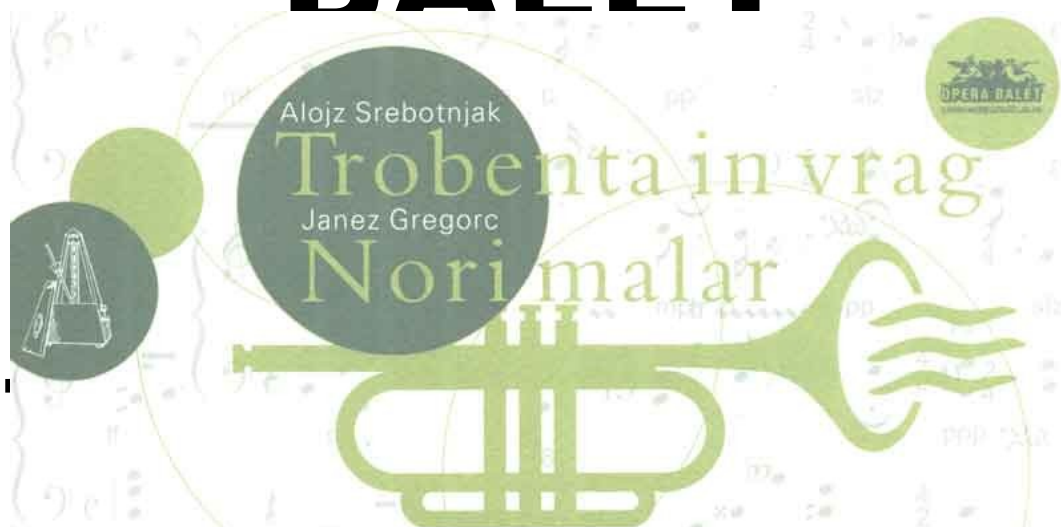
Romantika se kot postromantika nadaljujev začetek 20. st.

MOJE MNENJE

Prvi klavirski koncert Čajkovskega mi je bil kar všeč. Najboljši se mi je zdel prvi stavek, verjetno tudi zato, ker imam raje hitrejše tempe, pa tudi že od prej mi je bil znan vsaj njegov začetek. Koncert sem sicer poslušala doma na zgoščenci in je bil zato mogoče efekt malo slabši, kot bi bil v koncertni dvorani. A vseeno to ni bilo moteče, saj je bil zvok dovolj kakovosten. Prednost tega je, da lahko skladbo večkrat poslušamo. Všeč mi je bil zvok klavirja, ki predstavlja solista, kar je razvidno že iz

naslova. V nekaterih delih je igral klavir v zelo hitrem tempu, kar mi je bilo še posebej všeč. Za to je bilo potrebno tudi veliko vaje in priprav. Zasedba je slovaški filharmonični orkester, v katerem so se mi zdela najbolj prepoznavna godala. Tudi tretji stavek mi je bil všeč. Igranje tukaj se mi je zdelo precej dinamično. Celoten orkester se s klavirjem vred zlije v lepo celoto in se lepo ujame. Všeč so mi bili tudi deli, ko so se zvočni dogodki zgoščali in je dinamika naraščala.

BALET

malar

Vstopnica:

GLEDALIŠKI LIST:

NAPOVEDNIK:

KRITIKA:

Zgodovina in zgodba:

TROBENTA IN VRAG

ALOJZ SREBOTNJAK

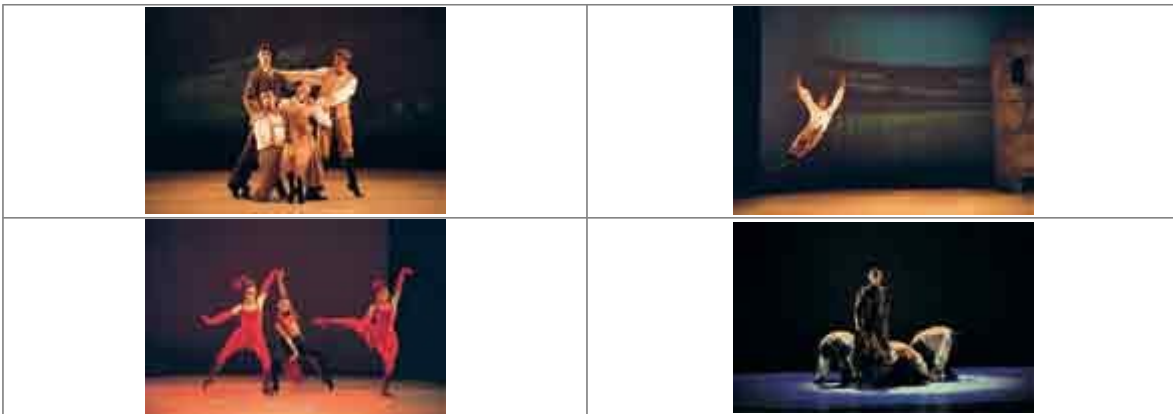
(1931 - ~)

Rodil se je 7. junija 1931 v Postojni. Iz kompozicije je diplomiral na ljubljanski Akademiji za glasbo v razredu profesorja Lucijana Marije Škerjanca. Izpopolnjeval se je pri Borisu Porreni v Rimu, pri Petru Racinu Frickerju v Londonu in Parizu. Po letu 1970 deluje kot redni profesor za

kompozicijo na ljubljanski Akademiji za glasbo. S svojim po vsebini bogatim opusom, ki sega od solistične do komorne glasbe, od zborovske do vokalno inštrumentalne in orkestralne glasbe, obsega pa tudi baletno, scensko in filmsko glasbo, se Srebotnjak uvršča med najuglednejše slovenske ustvarjalce. Dobil je številne nagrade in priznanja (zlata arena, nagrada Prešernovega sklada, Prešernova nagrada).

Njegova dela so izšla kot izdaje uglednih glasbenozaložniških hiš, izvedli so jih v evropskih in ameriških mestih, na festivalih v Zagrebu (Binale), v Dubrovniku (poletne igre), v Firencah (Maggio Musicale Fiorentino), na Svetovnih glasbenih delih (SIMC) v Rimu in Amsterdamu, na glasbenem festivalu v Newportu (ZDA) in na Varšavski jeseni.

NEKAJ PRIZOROV IZ BALETa:

PREDSTAVITEV VSEBINE

Fant je šel po svetu iskat zaslužka in na poti srečal kmeta. Ta mu je ponudil službo hlapca. Ko je fant z delom na kmetiji končal, ga je kmet vprašal, kaj hoče za plačilo. Ta je zahteval starše, brata in sestro. Kmet mu je povedal, da so v peklju in mu izročil trobento ter naročil, naj gre z njo piskat pred pekel. Fant je šel, plesal in igral. Napev je iz pekla zvalil vraga, ki je zaplesal divji ples. Nato je vrag vprašal fanta, kaj hoče za plačilo, ta pa je povedal, da želi očeta, mater, brata in sestro. Vrag je zavrnil prošnjo in se vrnil v pekel. Fant je ponovno zapiskal. Pekel se je stresel in ven je prišla njegova družina. Vsi so bili srečni in rešeni so pripovedovali, zakaj so se znašli tam. Vsi, razen matere, so se mu zahvaljevali za rešitev, ta pa je

tarnala nad tem, da bo zdaj beračica, v peklu pa je bila ključarica. V jezi je zaklela in pridrvel je vrag ter jo odpeljal nazaj v pekel. Vsi so žalostni in se bojijo, da bo vrag prišel tudi ponje, a ga ni. Srečni spoznajo, da so rešeni, in se predajo veselju.

ZASEDBA:

NORI MALAR

JANEZ GREGORC

(1934 - ~)

Rodil se je v Ljubljani leta 1934. Od leta 1959 do leta 1963 je študiral kompozicijo na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Potem je delal kot producent na Radiu Ljubljana. Od leta 1965 do leta 1976 je predaval kompozicijo in aranžiranje na Visoki glasbeni šoli v Gradcu. Leta 1967 se je izpopolnjeval v kompoziciji v Bostonu, ZDA. Ko se je vrnil domov, se je posvečal predvsem jazzu in filmski glasbi. Za balet Žica je prejel nagrado Prešernovega sklada leta 1992. V osemdesetih letih je predaval kompozicijo in aranžiranje jazzu na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Za balet Preludij k poletju je leta 1995 prejel Župančičevo nagrado.

Dela:

Numancia

Perpetuum

Žica

Preludij k poletju

Desonata op.19

Koncert

NEKAJ PRIZOROV IZ BALETA:

PREDSTAVITEV VSEBINE

BALET v šestih slikah po motivih iz življenja jožefa petkovška

Prva slika

DOMA

Kletka. Zaprt umetnik je nemiren in nemočen. Zaklinja nevidne sovražnike, ki mu skrivajo barve ter ga obsojajo na večno osamljenost. Pred očmi se mu prikažejo spomini domače kuhinje, kjer je delil samoto s svojo družino. Nikoli ga ni nihče razumel. Za hip se pogreje v varljivi sreči poročnega valčka, a takoj zatem utone v blodnje in željo po svobodi.

Druga slika

ATELJE

Petkovšek slika in uživa v lepoti modela. Na platnu se izrisuje mehko ženske. Med poteze se prikaže drget prvega napada bolezni. Med napadom se izgublja v vzporednih svetovih in se sprehaja po slikah. Prikaže se mu privid Leona Lehrmitta. Hoče se mu približati, a privid se razblini. Petkovšek se zdrami in zave svojih blodenj. Skuša pobegniti pred samim seboj.

Tretja slika

GOSTILNA

V vaški gostilni se zasliši glasba valčka. Domačini se počasi odzovejo in končno zaplešejo. Ples prekinejo zvoki pogrebne koračnice. Šest pogrebcev nos mrtvega vojaka. Vaščani se vrnejo v gostilno in ponovno zaplešejo. S plesom poskušajo pregnati slutnje smrti in prekletstvo minljivosti. Petkovšek obstane na pragu in opazuje. Domačini se zaprejo vase in sovražno odklanjajo prišleka. Petkovšek se ne zmeni zanje. Zagleda njo.

Četrta slika

LJUBEZEN

V gostilni sedi neznanka. Marija Filipescu s prekrasnimi lasmi. Petkovšek se približa, jo poboža in poljubi. Odplešeta svojo ljubezensko zgodbo. Marija se izvije iz obleke in njegovega življenja. Spet je sam. Stisne se k njeni obleki in se izgublja v namišljenem objemu.

Peta slika

DVORIŠČE

Slikar je utrujen. Vaški paglavci ga opazujejo in mu začnejo nagajati. Nekdo mu vzame sliko in jo strga. Za njim drugi in tretji. Petkovšek ponori. Teka za slikami, potem pa jih v napadu norosti začne trgati tudi sam. Zakuri ogenj. Sleče se, skače čez ogenj in zažiga slike. Prekineta ga bolničarja, ki ga oblečeta v prisilni jopič in odpeljeta v umobolnico.

Šesta slika

ANGEL

Slikarja pahnejo v kletko. Zaprt je v bolnišnici in za rešetkami svojega razuma. Zasliši tolažeč glas angela, ki blaži njegovo bolečino. V nikoli potešeni želji po ljubezni si naslika tiste, ki jih je imel rad. Obišče ga Marija, mu sleče prisilni jopič in poljubi. Petkovšek se izgubi v ljubezenskem prividu. Marija blede in odhaja. Slikar skuša ustaviti čas. Prikaže se mati in mu poje. Bolničarja ga odpeljeta na terapijo. Izgublja se. Zemlja se odpira in nevidne roke ga zvbijo v temo. Angel, ki z glasom spremlja njegovo pot, in mati, ki nemo stoji nad njegovim grobom kot križ, sta edina pogrebca.

ZASEDBA:

MOJE MNENJE

Baleta sem si ogledala v petek, 11.5.2001. Bolj mi je bil všeč prvi, ki je bil tudi kar precej krajši od drugega. Tudi zgodba se mi je zdela bolj zanimiva. Še posebej pri drugem baletu je brez gledališkega lista ne bi prepoznala. Drugače je bil tudi drugi še kar v redu, le malo krajši bi lahko bil. To sta bila sploh prva

baleta, ki sem ju videla, zato primerjave glede na ostale balete ne morem delati. Zasedba je bila očitno dobra, saj tako je menilo ostalo občinstvo. Na koncu so si prislužili velik aplavz. Najbolj sta mi bila všeč lik fanta iz prvega baleta in lik angela iz drugega. Vsi plesalci so se zelo potrudili in predstava jim je uspela brez (meni) vidnih napak. Drugače pa mi je bil balet bolj všeč od opere, ker se mi zdi, da je za gledalca bolj zanimiv (vsaj zame).

POVZETEK

Pred tem šolskim letom si nisem ogledala nobenega takega koncerta, opere, baleta ali podobne prireditve. Zame in mislim da tudi za večino drugih, je bilo to nekaj novega. Prej sem imela o tem malo drugačne predstave. Zdaj sem sploh dobila občutek, kako to približno zgleda, nisem pa povsem spoznala teh prireditev. Te koncerti so mi bili vsi kar všeč, še najbolj verjetno balet, ker pri tem ni le poslušanja kot pri ostalih koncertih, temveč tudi dogajanje na sceni. Najmanj zanimiva sta se mi zdela simfonični orkester, predvsem drugi del, in nekateri deli komornega koncerta, ker imam raje bolj znane skladatelje klasične glasbe, kot je na primer Mozart. Predvsem pa mi je bilo vse to všeč bolj kot sem pričakovala. Koncerti so mi spremenili mnenje, da nobena taka predstava ne more biti dobra. Drugače prav posebnega vpliva name niso imeli. Še bolje pa bi bilo, če nam ne bi bilo treba delati glasbene mape, ker vsaka stvar postane manj zanimiva, če je obvezna. Klasična glasba mi pred tem šolskim letom ni bila preveč všeč, zdaj pa vidim, da ni nujno, da je slaba. Še vedno pa so mi bolj všeč te zvrsti glasbe, ki sem jih poslušala do sedaj. Mogoče si bom kdaj ogledala tudi kakšen koncert, ki ne bo obvezen, če se mi bo ponudila priložnost.